

לחם הפנים and the שלחן with the פורים on the המן Defeating

פורים, תשע"ט

1) ויקרא (אמור) – פרק כג

א ויִדְבֹר ד' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. ב דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ד' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי.

2) ויקרא (אמור) – פרק כד

א ויִדְבֹר ד' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. ב צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ אֵלֵיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ פְּתִית לְמָאוֹר: לְהַעֲלֹת נֵר, תָּמִיד. ג מִחוּץ לְפָרְכֶת הַעֲדַת בְּאֵהָל מוֹעֵד, יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְרֹן מְעַרְבַּ עַד בֶּקֶר לִפְנֵי ד' תָּמִיד: חֲקֹת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם. ד עַל הַמְּנֶרֶה הַטְּהַרְהָ, יַעֲרֹף אֶת הַנְּרוֹת, לִפְנֵי ד' תָּמִיד. ה וְלִקְחֹת סֹלֶת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ שֵׁתִים עֶשְׂרֵה חֲלוֹת; שְׁנֵי עֶשְׂרֵנִים יִהְיֶה הַחֲלָה הָאֶחָת. ו וְשִׁמְתָּ אוֹתָם שֵׁתִים מְעַרְכוֹת, שֵׁשׁ הַמְּעַרְכֹת, עַל הַשֶּׁלְחָן הַטְּהַר לִפְנֵי ד'. ז וְנָתַתָּ עַל הַמְּעַרְכֹת לְבֹנֵה זָכָה; וְהִיְתָה לְלֶחֶם לְאִזְכָּרָה אֲשֶׁה לְד'. ח בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי ד' תָּמִיד: מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם. ט וְהִיְתָה לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו, וְאֶכְלָהוּ בְּמִקּוֹם קֹדֶשׁ: כִּי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא לוֹ, מֵאֲשֵׁי ד' חֶק עוֹלָם.

3) פירוש הרוקח על התורה – פרשת אמור, עמ' רפט-רצ [וע"ע הלכות חנוכה, סימן רכ"ה]

סמך "שמן זית" לסוכות, רמז לחנוכה, מה סוכות ח' ימים וגומרין את ההלל אף חנוכה... סמך למנורה "ולקחת סלת ואפית" רמז למשתה פורים, ואחריו המקלל (כד, י-טז), צריך שיאמר ארור המן, בירושלמי¹ ובמסכת סופרים².

4) מנות הלוי – מגילת אסתר, פרק א, פסוק יג (ר' שלמה הלוי אלקבץ זצ"ל)

מר אבא גר"ו (ח"ב דף ק), ושיזכו לסעודה שלחן פורים, וכמו שמצאתי כתוב כתיבת ידי החכם כמהר"ר יהושע הלוי בן אלקבץ ז"ל חה לשונו: אמרו ז"ל מנין לחנוכה ופורים מן התורה לפי שבפרשת אמור אחר סיום המועדים הזכירים ברמז (ויקרא כ"ד ב) צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך רמז לחנוכה, ובשתיים מערכות שש המערכת על השלחן (שם ה) רמז לסעודת פורים, ועיין בפירוש המגילה מבעל העקידה ז"ל שכתב שפסוק גדל המלך עד והעיר שושן נבוכה ירדנו ששה מעלות, ומפסוק בלילה ההוא ואילך התחלנו לעלות בגרם המעלות כלפי מזרח, עד ליהודים היתה אורה, והנה השלחן היה נתון ממזרח למערב, נמצא שצדקו מאד דבריו, ששה מעלות למזרח וששה למערב, וכתוב (שם ו) ונתת על המערכת לבונה זכה, תרגום מר דבי רמז למדכוי, וסמך (שם י) ויצא בן אשה ישראלית וכו', אולי רמז לדריוש

5) תורת משה [השלם] – מגילת אסתר, עמ' קע (חתם סופר זצ"ל)³

כרשנא כלום הקריבו אוה"ע לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך וכו', ממוכן אמרו מלאכי השרת כלום הכינו שלחן לפניך (פ"י לחם הפנים), ואמרו כך כדי לעורר זכות על ישראל, והנה ממוכן הוא כי היועץ שנהרגה ושתי והריגה זו היתה יסוד על הנס כמזוהר בכתוב כי על ידי שנהרגה לקח המלך את אסתר אשר על ידה נושעו ישראל זה, ויפה מרומם בלחם הפנים גם הפורים כי ממוכן שמורה על לחם הפנים על ידו נהרגה ושהי ונעשה לנו גם גדול הזה וק"ל ב).

□ אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן. היתה צרוקה [כלי חנוכה סי' רכ"ה] כי צפרשת אמור אחרי פרשיות המועדים כתיב לו את בני ישראל ויקחו שמן זית זך לרמז על חנוכה שיתקנו חכז"ל מועד מדרבנן, ואחרי פ' הנרות כתיב פ' לחם הפנים ולקחת סלת ואפית אותה לרמז על פורים. ולפי פשוטו מפרשים כי פורים העיקר לשמחה ומשחה מרומז בולקחת סולת, וחנוכה העיקר להודות ולהדליק נרות לכן מרומז בנרות. ולעני"ד י"ל דהנה היתה (מגילה י"ג ע"ג) אמר רבי לוי פסוק זה כולו על שם הקרבנות נאמר, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה

6 מסכת מגילה דף יב:

מיד – " וְהִקְרַב אֵלָיו פְּרָשָׁנָא שֶׁתֵּר אֲדַמְתָּא תְּרִשִׁישׁ " (אסתר א, יד)⁴. אמר רבי לוי: **כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר**: "כרשנא", אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך? "שֶׁתֵּר", כלום הקריבו לפניך שתי תורין? "אֲדַמְתָּא", כלום בנו לפניך מזבח אדמה? "תְּרִשִׁישׁ", כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה, דכתיב בהו "תְּרִשִׁישׁ וְשֶׁהֶם וְיִשְׁפֹּה" (שמות כ"ח). "מְרָס", כלום מירסו בדם לפניך? "מְרָסָנָא", כלום מירסו במנחות לפניך? "מְמוּכָן", **כלום הכינו שלחן לפניך?** " וַיֹּאמֶר מְמוּכָן " (א, טז), **תנא: ממוכן זה המן**. ולמה נקרא שמו ממוכן? שמוכן לפורענות. אמר רב כהנא: מכאן שההדיוט קופץ בראש.

7 תהלים – פרק כג, פסוק ה

תַּעֲרֹךְ לִפְנֵי שִׁלְחֹן נֶגְדַ צְרִי, דְּשַׁנְתָּ בְּשִׁמּוֹן רֵאשִׁי, פּוֹסֵי רוּיָהּ.

8 אסתר – פרק ט, פסוק כד

כִּי הָמֹן בָּרַח מִן־מִדְּתָא הָאֲגָגִי, **צָרַר כָּל הַיְהוּדִים חָשְׁבַע עַל הַיְהוּדִים לְאַבְדָּם**; וְהַפֵּל פּוּר הוּא הַגּוֹרֵל, לְהִמָּם וּלְאַבְדָּם.

9 קהלת – פרק יט, פסוק א (ע"פ אור יצהר על מגילת אסתר, עמ' קז)

שֶׁלַח לְחַמְדָּךְ עַל פְּגֵי הַמַּיִם כִּי בָרַב הַיַּמִּים תִּמְצָצְאוּ:

10 מסכת מגילה דף טו:

תנו רבנן: מה ראתה אסתר שזימנה את המן? רבי אליעזר אומר: פחים טמנה לו, שנאמר "יְהִי שִׁלְחָנִים לְפָנֶיהֶם לֶחֶם" (תהלים סט, כג), רבי יהושע אומר: מבית אביה למדה⁵, שנאמר "אִם רָעַב שֶׁנֶּאֱדָה אֶת־הָאֶכְלָהוּ לֶחֶם וְגוֹי" (משלי כה, כא).

11 אמונת עתיך – ל"ג בעומר (ר' משה וואלפסאן שליט"א)

רק הענין הוא שהמן טען, "ישנו עם אחד, ולית מאן דידע לישנא בישא כהמן, כי המן טען שאה"נ האבות הקדושים ובניהם עבדו את ד' כדבעי, אבל עתה כבר נתישנו ישראל, וישנים הם מן המצוות, והמצוות נתישנו ונזדקנו אצלם ומקיימים אותם בלי חיות, ואין בהם עוד לחלוחית. (וכן עשה זקנו עמלק "אשר קרך בדרך" שהטיל קרירות בעבודת ישראל ויזנב כך כל הנחשלים). וע"ז בא מצות לחם הפנים להראות היפך זה, כי הוא י"ב חלות כנגד י"ב שבטים המכוונים כנגד י"ב צירופי הוי', והיו עורכים אותה ביום השבת וכשהסירו החלות לשבת הבא נעשה בהן נס שהיו חם כיום הלקחו, שעדיין היו חמים ממש כמו שיצאו אז מן התנור, ואע"פ שע"פ טבע הי' צריך הזמן לשלוט עליהן והיו צריכין להתישן ולהתעפש מ"מ לא נעשה ככה. וזה מראה שכלל ישראל אין שולט עליהם הזמן, ואפי' כשנתרחקו הדורות הרבה מהאבות מ"מ עדיין הם חם כביום הלקחו, ויש בהם לחלוחית האבות, וגם חיבת הקב"ה להם לא בטלה. וכמו דא' בגמ'

שהיו מגביהין השלחן ברגלים לבני"ו ואמרו ראו חיבתכם לפני המקום, כי הי"ב שבטים הם כנגד י"ב צירופי שם הוי' וכמו שא"א למחוק א' מהי"ב צירופים כן אי אפשר לשום שבט לימחק ולאבוד חיותו אפי' כשהוא במצב ירוד כמדומה, מ"מ עדיין זיק האבות בו וגם חיבתו של מקום לא בטלה ממנו, וזהו היפך טענה של המן שהם ישנים מן המצוות, ולכן דוקא בשמו מרומז טענה זו של "כלום הכינו לחם הפנים", בבחי' מני' ובי' שדי בי' נרגא.

וזה הראה הנס של פורים שישראל באיזה מצב שהם עדיין חביבותי' גבן ואין הזמן שולט עליהם ואין האהבה בינם ובין הקב"ה מתישן, ואדרבה אפי' בשעה שהם חוטאים גם אז לא זו מחבבן, כמ"ש החת"ס שבאותו זמן גופא שחטאו ונהנו מסעודתו של אחשורוש הרשע באותו זמן גופא כבר הכין הקב"ה את הישועה וסילק את ושתו. וזהו ענינו של פורים שבו מתגלה גודל האהבה שבין ישראל למקום למעלה מהזמן והשכל, עד דלא ידע.

⁴ אסתר פרק א, פסוק יד - וְהִקְרַב אֵלָיו פְּרָשָׁנָא שֶׁתֵּר אֲדַמְתָּא תְּרִשִׁישׁ מְרָס מְרָסָנָא מְמוּכָן, שְׁבַעַת שְׁרֵי פְרָס וּמְדִי, לֵאִי פְנֵי הַמֶּלֶךְ, הַיִּשְׁבִּים רֵאשִׁנָה בְּמַלְכוּת.

⁵ רש"י (שם) - מבית אביה למדה - שמעה התינוקות אומרים כן.

12) ויקרא – פרק כד, פסוק י

וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרַיִם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנָּצוּ בַּמַּחְנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי:

13) רש"י (שם)

ויצא בן אשה ישראלית - מהיכן יצא, רבי לוי אומר מעולמו יצא. רבי ברכיה אומר מפרשה שלמעלה יצא. לגלג ואמר ביום השבת יערכנו, דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום, או שמא פת צוננת של תשעה ימים, בתמיה. ומתניתא אמרה מבית דינו של משה יצא מחוייב. בא ליטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו מה טיבך לכאן, אמר להם מבני דן אני. אמרו לו (במדבר ב) איש על דגלו באותות לבית אבותם כתיב. נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב, עמד וגדף:

14) מסכת מנחות דף צט:

מתני' שני שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית אחד של שייש ואחד של זהב על של שייש נותנים לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקודש ולא מורידין, ואחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד. וארבעה כהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים, ושנים ליטול שני בזיכין. המכניסים עומדים בצפון ופניהם לדרום, והמוציאין עומדים בדרום ופניהם בצפון, אלו מושכין ואלו מניחין וטפחו של זה כנגד טפחו של זה שנאמר "לפני תמיד" (שמות כה, ל). ר' יוסי אומר אפי' אלו נוטלין ואלו מניחין אף היא היתה תמיד יצאו ונתנום על שלחן הזהב שהיה באולם. הקטירו הבזיכין והחלות מתחלקות לכהנים.

15) ספר החינוך – מצוה צז [מצות סדור לחם הפנים ולבונה]

להשים בבית המקדש לפני ה' לחם תמיד, שנאמר "ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד" (שמות כה, ל). משרשי המצוה. שציונו הא-ל ברוך הוא מצוה תמידית בלחם לפי שבו יחיה האדם, ועל כן צריך אליו להיות הברכה מצויה בו תמיד, ומתוך עסקנו בו לקיים עליו מצות השם יתברך יהיה הרצון והברכה חלים עלינו ויתברך במעינו, כי בכל שעושה בו האדם רצון השם יתברך בו הוא מתברך, ולפי כל ענין וענין שישים מגמת פניו ומחשבותיו ועסקיו בדבר מצוה לפיהן מעין הברכה נובע עליו...

16) מסכת חגיגה דף כו: (וכן במסכת מנחות דף צו: , יומא דף כא:)

אמר ריש לקיש: מאי דכתיב "'על השלחן הטהור" (ויקרא כד, ו) - מכלל שהוא טמא. ואמאי? כלי עץ העשוי לנחת הוא, ואינו מקבל טומאה? אלא מלמד שמגביהין אותו, ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים, ואומרים להם: ראו חיבתכם לפני המקום.

17) בית יעקב – הקדמה [בראשית], דף ו. (ר' יעקב ליינר מאיזביצא זי"ע)

<p>וכן במעמי מצות (פרק ס"ה משלישי) שכתב מעמי מצות הלכות בית הבחירה ועל כל מצותיו כתב מעמים ובהניע למצות השלחן ולחם הפנים כתב אבל השלחן והיות הלחם עליו תמיד לא אדע בו סיבה ואיני יודע לאיזה דבר איהם אותו עד היום. ועל זה התפלא גם הירדב"ז ז"ל במצודת דוד שכפי שכתב ידה יכול לומר גם על לחם הפנים שמשם יוצא שפע</p>	<p>מזון לעולם. ובאמת כל הרואה יתפלא מאד שכפי הראות שהסחפק במעמים קמים על כל המצות למה א' היה יכול למצוא טעם כזה ללחם הפנים. וכמו שפרשיו כתבו מעמים בזה. מוכח מזה עצמו שכל מעמיו דמה גם על פי סוד. ורק בשלחן ולחם הפנים הודה ולא בוש לומר שאינו יודע הטעם ונמ האר"י ז"ל במזמוריו התפלל יגלה לן מעמי דבתרימר נהמי:</p>
---	--

18) אור יצהר על מגילת אסתר – עמ' קנז (ר' אורי לאנדמאן זצ"ל)

<p>והנה בפיוט "שושנת יעקב" נתייחד מאמר ארור המן אשר ביקש לאבדי, ברוך מרדכי היהודי, והנה מרדכי היה מקור הטוב בעצם, ולעומתו היה המן מקור הרע בעצם, נצר זדון מזרע עמלק ימ"ש. והנה ב"ברוך מרדכי" לא נאמר טעם על ברכתו, עבור פעולתו הטוב שפעל עמנו, שעל ידו נצלנו ממות לחיים, רק</p>	<p>ברכתו הוא עבור שהוא טוב בעצם, וכאמור "ברוך מרדכי היהודי" שהוא מקור הקדושה והטוב, שעל ידי זה נקרא יהודי כמבואר שם במדרש [ראה פרקי דרכי אליעזר, פרק נ]. ואלו בארירת המן ימ"ש ישנו בנותן טעם שיהיה ארור "אשר ביקש לאבדי", ומשמע ח"ו לולא</p>
---	--

19) ויקרא (אמור) – פרק כד, פסוק ט

וְהִיְתָה לְאֶהָרֹו וּלְבָנָיו וְאֶכְלָהוּ בְּמָקוֹם קָדֵשׁ כִּי קָדֵשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי ד' חָק עוֹלָם .

20) מסכת מגילה דף יב.

שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? אמר להם אמרו אתם. אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו? אמרו לו: אמור אתה. אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר? אמר להם: הם לא עשו אלא לפנים, אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים, והיינו דכתיב "כי לא ענה מלבו" (איכה ג, לג).

21) מסכת בבא בתרא דף כה:

אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים ידרים, ושיעשיר יצפין וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום

22) פרקי אבות – פרק ד, משנה א

בן זומא אומר... איזהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך" (תהלים קכ"ח) אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא...

23) אסתר – פרק ה, פסוק יג

וְכָל זֶה אֵינָנוּ שׁוֹה לִי בְּכָל עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת מְרַדְּכֵי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ: